

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 647

Archeologienota Sanderswal te Gent (Oost-Vlaanderen).

Programma van Maatregelen

LAURENS VAN DAMME

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Gemotiveerd advies.....	- 4 -
2	Programma van maatregelen.....	- 10 -
2.1	Administratieve gegevens.....	- 10 -
3	Programma van maatregelen behoud in situ.....	- 11 -
3.1	Aanleiding van het onderzoek.....	- 11 -
3.2	Resultaten bureauonderzoek.....	- 11 -
3.3	Afbakening zone behoud in situ.....	- 12 -
3.4	Randvoorwaarden gekoppeld aan het behoud in situ.....	- 14 -
4	Programma van maatregelen opgraving.....	- 15 -
4.1	Aanleiding van het onderzoek.....	- 15 -
4.2	Resultaten bureauonderzoek.....	- 15 -
4.3	Afbakening onderzoekzones.....	- 16 -
4.4	Vraagstelling en onderzoeksdoelen.....	- 19 -
4.5	Onderzoeksstrategie en -methodes.....	- 19 -
4.6	Onderzoekstechnieken.....	- 20 -
4.6.1	<i>Registratie bodem en stratigrafie</i>	- 21 -
4.6.2	<i>Archeologische niveaus</i>	- 21 -
4.6.3	<i>Spoorregistratie</i>	- 21 -
4.6.4	<i>Vondsten</i>	- 22 -
4.7	Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	- 22 -
4.8	Staalnames en wetenschappelijk onderzoek.....	- 22 -
4.9	Conservatie.....	- 23 -
4.10	Kostenraming en geschatte tijdsduur.....	- 23 -
4.11	Bewaring vondsten.....	- 24 -
4.12	Bijkomende noodzaak aan het opgravingsteam.....	- 24 -
4.13	Randvoorwaarden.....	- 24 -

1 Gemotiveerd advies

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek.

In deze paragraaf zullen de resultaten van het bureauonderzoek samengevat worden tot een concrete archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein. Het bureauonderzoek bracht volgende relevante elementen aan het licht:

Het projectgebied is gelegen binnen de historische kern van de stad Gent, nabij en deels op het voormalige Prinsenhof.

Gent maakt deel uit van de noordelijke laagvlakte van België, die nergens hoger reikt dan 50m en, op wat zachte glooiingen na, zo goed als biljartvlak is. De stad dankt haar ontstaan aan de nabijgelegen samenvloeiing van Leie en Schelde enkele honderden meter ten zuidoosten van het onderzoeksgebied. Het Gentse landschap wordt gekenmerkt door de Blandijnberg (29m) in het zuiden, enkele hoger gelegen zandruggen (waarvan de zandrug Kouter – Kalanderberg – Zandberg – Hoogpoort – Leie het meest uitgesproken is), en vochtige moerassige dalbodem er tussenin. De Blandijnberg heeft een langwerpige noord – zuid georiënteerde vorm en is langs weerszijden omgeven door meanders van Leie en Schelde. De drassige vallei ten noorden van de Blandijnberg heeft doorheen de tijd een erg veranderlijk karakter gekend. Ze werd op verschillende plaatsen doorsneden door de vele vertakkingen van de beide rivieren die, vanaf het moment dat de mens het gebied in gebruik begon te nemen, nog werden aangevuld met tal van kunstmatige grachten. Het onderzoeksgebied is gelegen in het Prinsenhof, ten noorden en ten westen stroomt de Lieve. Het onderzoeksgebied kent een relatief vlakke ligging en ligt op een gemiddelde hoogte van zo'n 8m TAW.

Prehistorische vondsten zijn voor Gent zeker geen uitzondering en in de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied werden al regelmatig steentijdartefacten aangetroffen. De belangrijkste vondsten manifesteren zich echter vooral in de periferie van de stad. In de binnenstad betreft het eerder enkele toevalsvondsten. De CAI maakt in de directe omgeving van het projectgebied geen enkele melding van steentijdartefacten. Ook de landschappelijke ligging in de nattere, lager gelegen delen van Gent is niet bepaald hoopgevend voor het aantreffen van een steentijdsite. Hoewel het aantreffen van prehistorische vondsten binnen het projectgebied niet a priori kan worden uitgesloten, lijkt het vooropstellen van een eerder laag archeologisch verwachtingspatroon voor deze periode hier toch op zijn plaats.

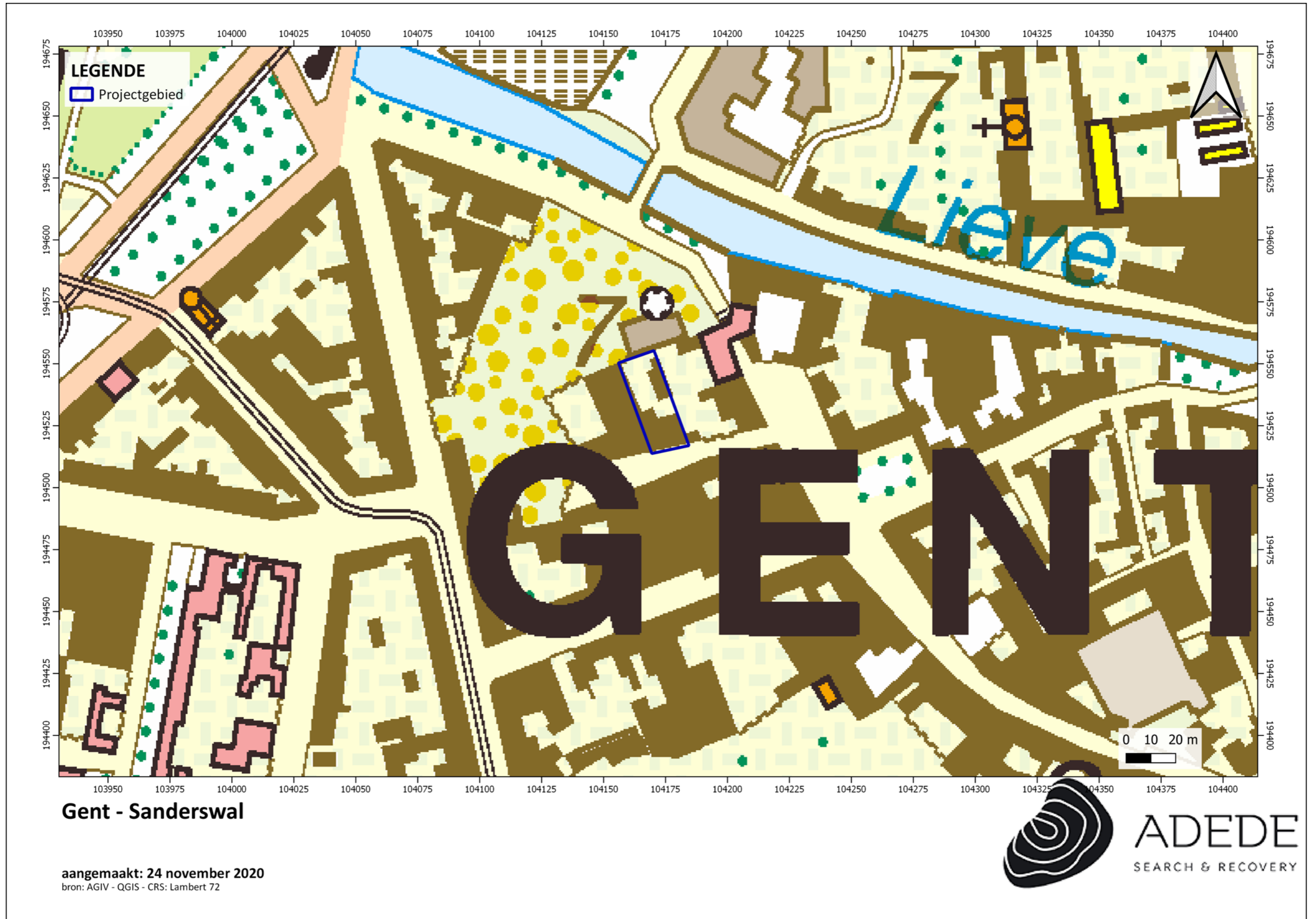
Uit de metaaltijden en de Romeinse tijd zijn binnen het Gentse grondgebied relatief veel archeologische sporen aangetroffen, zie maar de Romeinse vicus Ganda of de metaaltijdsporen op het St-Pietersplein. In de directe omgeving van het plangebied zijn echter geen CAI-waarden gekend voor deze periodes. De sporen die voor Gent gekend zijn lijken zich meer richting het centrum, het westen en het zuidwesten van de stad te situeren. Het verhaal voor deze periodes is dus min of meer hetzelfde als voor de prehistorische periode en dus wordt de archeologische verwachting ook hier eerder laag ingeschat, zonder het volledig uit te sluiten.

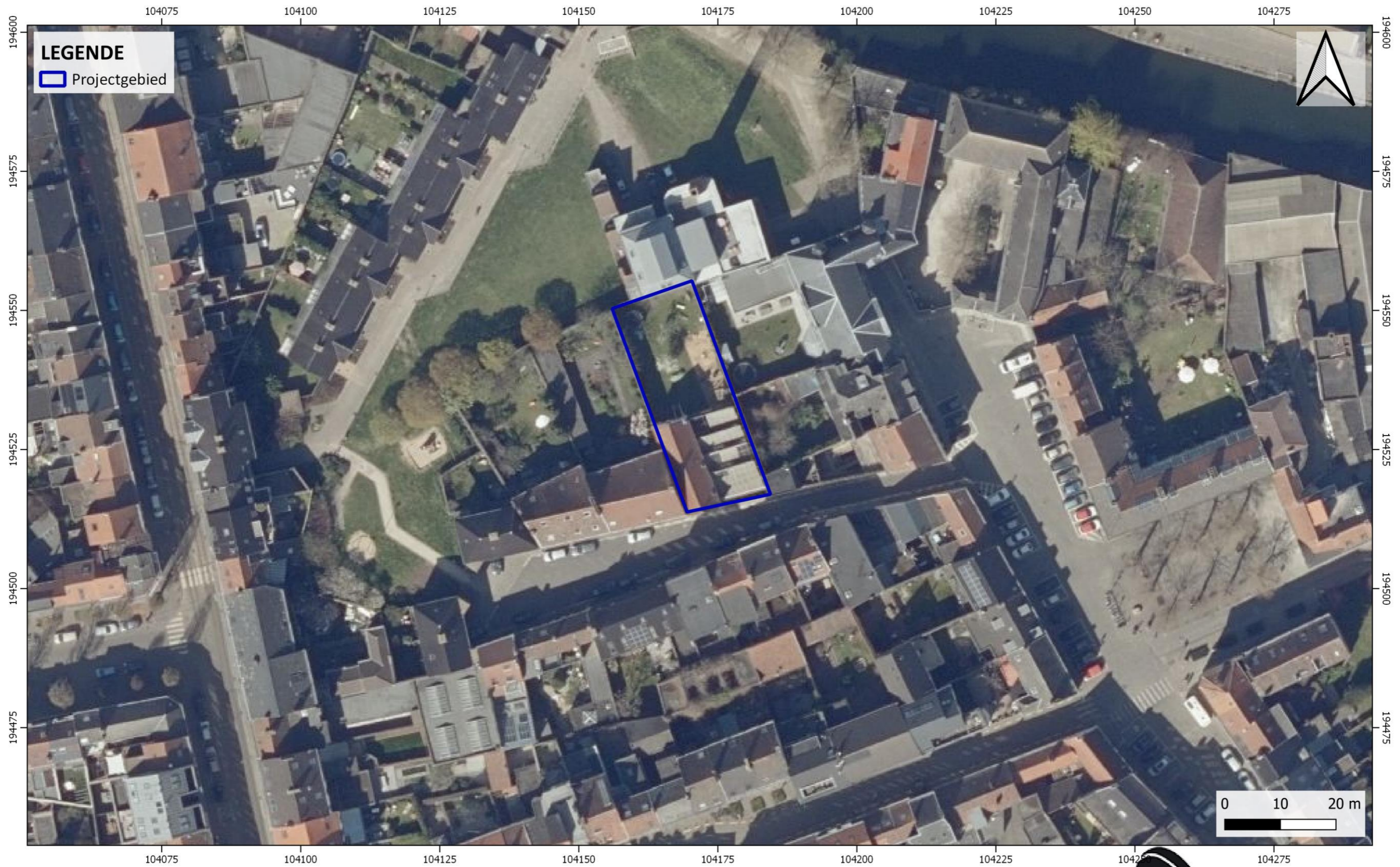
Vanaf de middeleeuwse periode is het mogelijk meer specifieke uitspraken te doen met betrekking tot het projectgebied. De vele CAI indicatoren onmiddellijk aan en op het plangebied geven aan dat het plangebied betrokken was bij de uitbouw van het Prinsenhof. Hierbij kan het onderzoeksgebied gesitueerd worden aan de noordzijde, waarbij het projectgebied deels op de gracht van het prinsenhof lijkt gelegen te hebben, waarover op die locatie op enkele historische kaarten een brug staat getekend. Net buiten de grachtzone staan voornamelijk tuintjes getekend. Het gebied blijft erg lang onbebouwd, maar hier komt vanaf de negentiende eeuw verandering in, wanneer het gebied gekenmerkt wordt door een ingrijpende stadsontwikkeling.

De geplande werken, waarbij een zwembad, terras, bar/bergruimte, leidingen en een put voor infiltratievoorziening worden aangelegd binnen het projectgebied, hebben mogelijk een impact op het archeologische bodemarchief.

Gezien het hoge potentieel op het aantreffen van archeologische sporen en structuren die in verband kunnen worden gebracht met het Prinsenhof te Gent en het feit dat over deze locatie nog weinig gekend is (precieze locatie van de gracht, brug, beschoeiing van de gracht, constructies in/aan de gracht, de ingebruikname van het terrein ten noorden van de gracht en de fasering daarvan, ...) dient overgegaan te worden tot een archeologische opgraving.

ADEDE bv is dan ook van oordeel dat verder onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving aangewezen is.

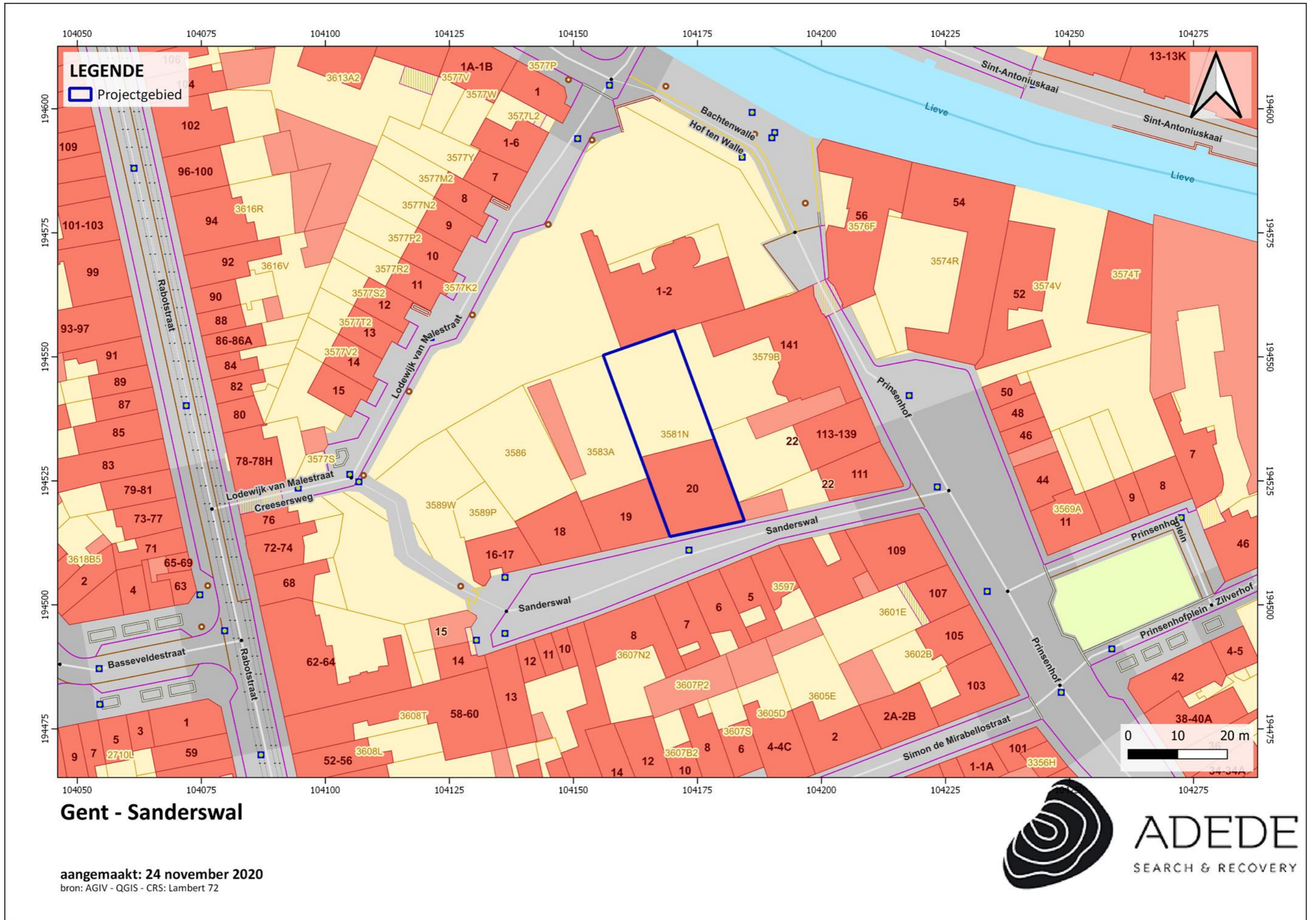

Gent - Sanderswal

aangemaakt: 24 november 2020
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

Gent - Sanderswal

aangemaakt: 24 november 2020
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2020K214
Site	Gent – Sanderswal
Projectsigle ADEDE	GEN-SAN
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Aanleg zwembad
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bv	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens 2018/215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Bibliografische referentie	Laurens Van Damme, 2021, Archeologienota Sanderswal te Gent (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 647, Gent.
Grootte projectgebied	±607m ²
Periode uitvoering	November 2020, juli 2021, november 2021
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Bebouwing en verharding, zie kaart p. 9.

3 Programma van maatregelen behoud in situ

3.1 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij het projectgebied gelegen is in een vastgestelde archeologische zone. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Bovendien is het projectgebied gelegen binnen de beschermde archeologische site van het Gentse Prinsenhof.

Naar aanleiding van het bureauonderzoek werd besloten om een deel van het projectgebied in situ te bewaren omdat de geplande werken weinig impact zullen hebben op het potentiële bodemarchief en te beperkt zijn (qua oppervlakte) in vergelijking met de totale oppervlakte van de werkzone.

3.2 Resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologienota was het onderzoeken van het kennispotentieel van het projectgebied gelegen in de Sanderswal te Gent, en hierbij de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief in te schatten. Het grotere, maatschappelijke doel is de nodige maatregelen (= programma van maatregelen) aan te bevelen om de aanwezige archeologische en historische kennis voor de volgende generaties te bewaren.

Een analyse van diverse relevante bronnen liet het bureauonderzoek concluderen dat voor het projectgebied een hoog archeologisch potentieel geldt. Concreet heeft dit archeologisch potentieel betrekking op mogelijke archeologische sporen en structuren die in verband kunnen worden gebracht met het Prinsenhof te Gent.

De diepere en ruimere ingrepen over grotere oppervlaktes, met name de uitgraving en aanleg van het zwembad, het omliggende terras, de put voor infiltratievoorziening en een deel van de leiding, hebben een duidelijke impact in de bodem. Gezien door de aanleg van deze structuren het archeologische erfgoed zeker verloren gaat, lijkt een verder onderzoek, onder de vorm van een **opgraving**, aangewezen. Aangezien ter hoogte van het geplande zwembad reeds een bestaand terras aanwezig is, kan er mogelijk een verstoring van de bodem verwacht worden.

3.3 Afbakening zone behoud in situ

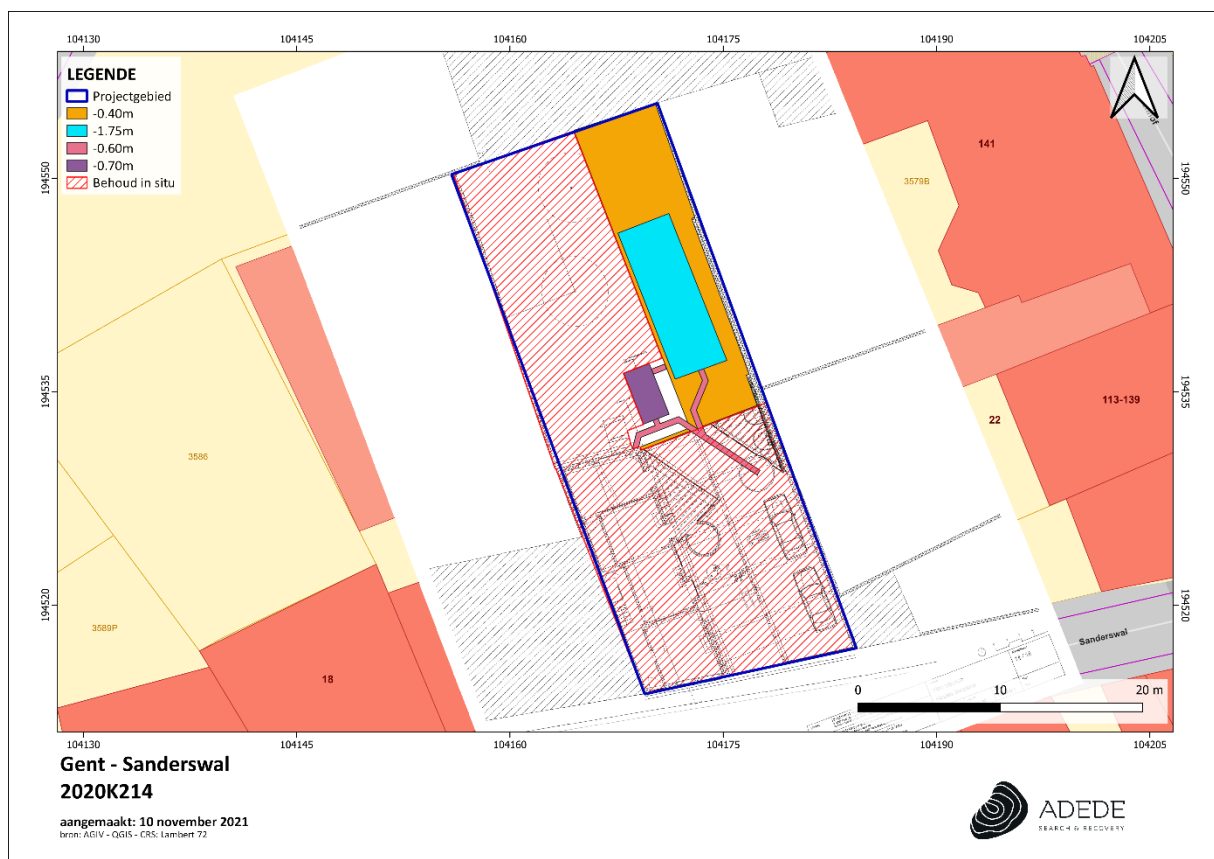
Enkele zones worden voorgesteld voor behoud in situ. Het gaat om delen van het terrein waar de ingrepen beperkt blijven in diepte (tot maximaal 60cm onder het maaiveld) en oppervlakte.

Meer bepaald gaat het om:

- De geplande werken ter hoogte van de bestaande carport waar voor de geplande structuren geen graafwerken noodzakelijk zijn daar de funderingsplaat bovenop de bestaande vloer zal komen te liggen (m.u.v. de technische sleuf voor de leiding).
- Het deel van de leiding dat binnen de contouren van de bestaande carport valt.

Aangezien ter hoogte van de huidige woning en het westelijk deel van de tuin geen ingrepen zullen plaatsvinden, worden ook deze zones van het projectgebied opgenomen voor behoud in situ.

In totaal gaat het om een zone van ca. 460,35m² die in situ bewaard zal blijven. Onderstaande plannen geven aan om welke zones dit gaat (rood gearceerd).

Figuur 1: Zone behoud in situ (rood gearceerd) op geplande toestand.

Figuur 2: Zone behoud in situ (rood gearceerd) op GRB.

AFBAKENING zone behoud in situ – BOUNDING BOX			
Behoud in situ	WR	X-coördinaat	Y-coördinaat
Zone behoud in situ	NO	104164,6	194553,2
	NW	104155,7	194550,2
	ZO	104184,6	194516,9
	ZW	104169,1	194513,7

3.4 Randvoorwaarden gekoppeld aan het behoud in situ

De aannemer dient er op toe te zien dat deze maximale diepte van 60cm-MV wordt aangehouden om een voldoende buffer over te houden zodat het plaatselijke bodemarchief en de gekende archeologische waarden niet worden verstoord. Het personeel dient niet over enige specifieke competenties te beschikken. Ze moeten boven beschreven eisen echter wel nauwgezet opvolgen. Indien echter niet kan voldaan worden aan bovenstaande technische vereisten en men de aanleg dieper zal laten geschieden dan de bovenbeschreven limieten, dient een erkend archeoloog betrokken te worden bij de werkzaamheden. Hij/zij dient een inschatting te maken van de werkzaamheden ifv. de vastgestelde archaeologica en gekoppeld aan de diepte van deze gewijzigde ingrepen.

Bovenbeschreven behoud in situ is ontstaan naar aanleiding van de bestaande situatie en plannen die voorliggen. Ten einde hieraan te kunnen voldoen, worden bijkomende voorwaarden opgelegd.

- De plannen en de uitvoeringswijze van de werkzaamheden mogen niet wijzigen
- De diepte van de werken blijft beperkt tot een maximale diepte van 60 cm onder het maaiveld voor de technische sleuf. Enkel op die manier kan het behoud in situ van de archeologische resten gegarandeerd worden.

Indien niet kan voldaan worden aan bovenstaande voorwaarden geldt het volgende: Er wordt een nieuwe nota met aangepast PVM opgesteld conform de Code van Goede Praktijk en deze wordt ter aktename voorgelegd aan het agentschap onroerend erfgoed.

4 Programma van maatregelen opgraving

4.1 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij het projectgebied gelegen is in een vastgestelde archeologische zone. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Bovendien is het projectgebied gelegen binnen de beschermde archeologische site van het Gentse Prinsenhof.

Naar aanleiding van het bureauonderzoek werd besloten om een deel van het projectgebied in situ te bewaren omdat de geplande werken weinig impact zullen hebben op het potentiële bodemarchief en te beperkt zijn (qua oppervlakte) in vergelijking met de totale oppervlakte van de werkzone.

4.2 Resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologienota was het onderzoeken van het kennispotentieel van het projectgebied gelegen in de Sanderswal te Gent, en hierbij de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief in te schatten. Het grotere, maatschappelijke doel is de nodige maatregelen (= programma van maatregelen) aan te bevelen om de aanwezige archeologische en historische kennis voor de volgende generaties te bewaren.

Een analyse van diverse relevante bronnen liet het bureauonderzoek concluderen dat voor het projectgebied een hoog archeologisch potentieel geldt. Concreet heeft dit archeologisch potentieel betrekking op mogelijke archeologische sporen en structuren die in verband kunnen worden gebracht met het Prinsenhof te Gent.

De diepere en ruimere ingrepen over grotere oppervlaktes, met name de uitgraving en aanleg van het zwembad, het omliggende terras, de put voor infiltratievoorziening en een deel van de leiding, hebben een duidelijke impact in de bodem. Gezien door de aanleg van deze structuren het archeologische erfgoed zeker verloren gaat, lijkt een verder onderzoek, onder de vorm van een **opgraving**, aangewezen. Aangezien ter hoogte van het geplande zwembad reeds een bestaand terras aanwezig is, kan er mogelijk een verstoring van de bodem verwacht worden.

4.3 Afbakening onderzoekzones

Op basis van de geplande werken wordt een zone afgebakend voor verder vervolgonderzoek. Met deze zone zal een totale oppervlakte van ca. 150,57m² worden afgebakend voor verder onderzoek.

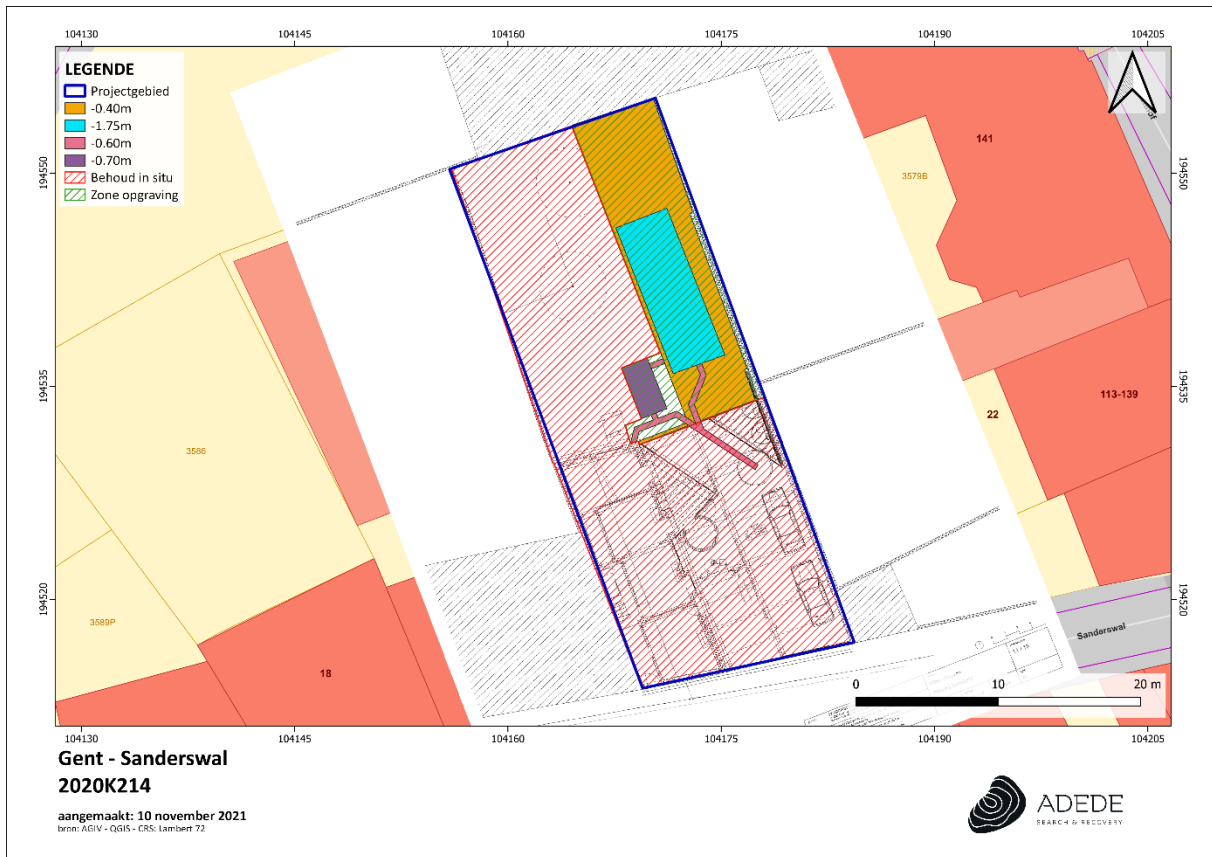
Er dient uiteraard rekening gehouden te worden met de maximale te verstoren dieptes op de diverse locaties. Alle delen worden onderzocht tot de maximaal te verstoren dieptes.

Het gaat meer specifiek om de zone van het zwembad, het omliggende terras, de put voor infiltratievoorziening en een deel van de leiding: de diepte van deze ingrepen gaat van 40 cm tot 1,75m.

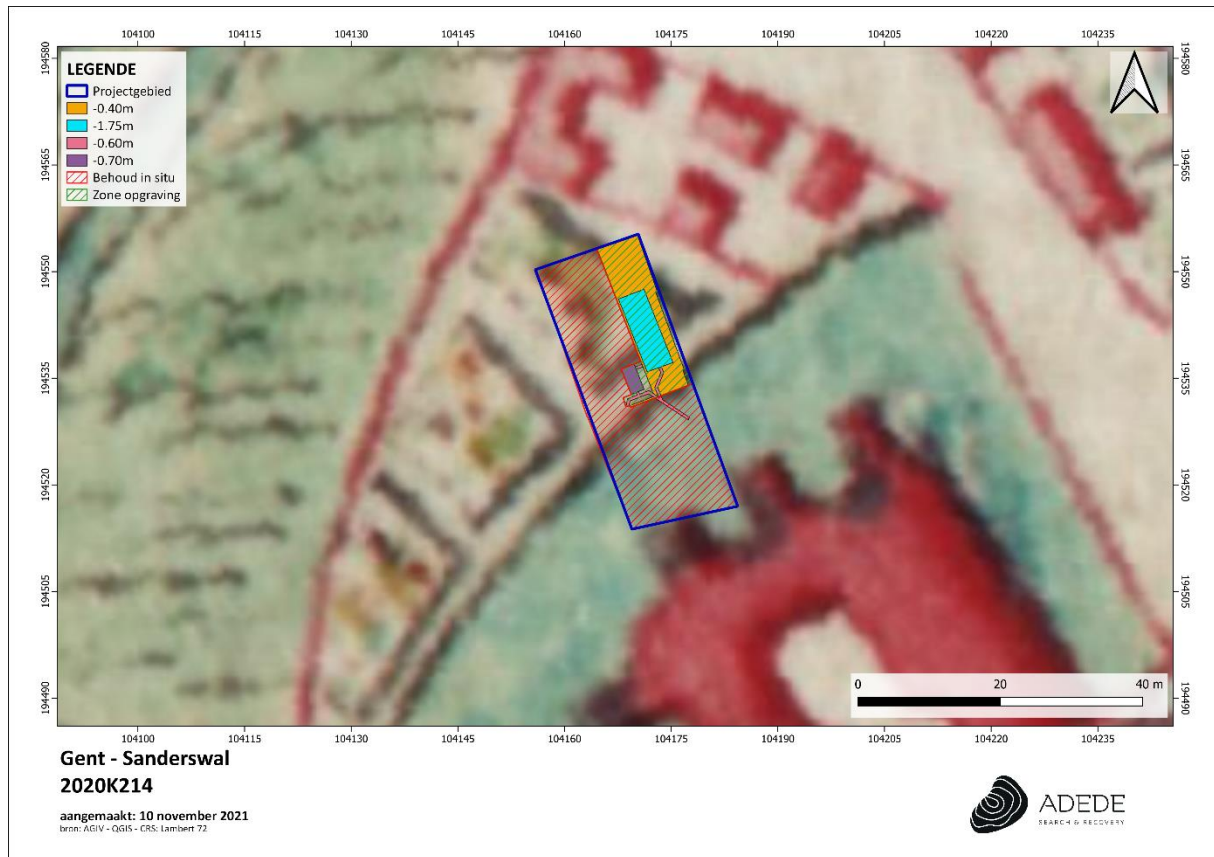
Onderstaande kaarten geven de zone voor vervolgonderzoek weer (groen gearceerd). De zone werd haaks op de gracht van het Prinsenhof gesitueerd (zie Ferraris-kaart hieronder).

Figuur 3. Afbakening vervolgonderzoek op GRB.

Figuur 4: Afbakening vervolgonderzoek. Met weergave geplande werken.

Figuur 5: Afbakening vervolgonderzoek op de Ferraris-kaart.

AFBAKENING ONDERZOEKSZONES – BOUNDING BOX			
Onderzoekszone	WR	X-coördinaat	Y-coördinaat
	NO	104170,4	194555,2
	NW	104164,6	194553,2
	ZO	104178	194534,2
	ZW	104168,6	194531

4.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Volgende onderzoeksvragen kunnen voor het vervolgonderzoek worden geformuleerd:

- *Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*
- *Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Hoe verhouden de archeologische sporen zich ten opzichte van de historische stadsontwikkeling van Gent?*
- *Hoe verhouden de sporen zich tot de ontwikkeling van het Prinsenhof? Welke structuren van deze site kunnen herkend worden? In welke fase van het hof moeten deze gedateerd worden?*
- *Welke impact heeft de 19de-eeuwse bouwactiviteit gekend op het archeologische erfgoed?*
- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?*

Specifieke onderzoeksvragen met betrekking tot de verwachte complexe verticale stratigrafie:

- *Hoeveel archeologisch relevante niveaus zijn aanwezig binnen de contouren van het projectgebied?*
- *Wat is de onderlinge relatie tussen de verschillende aanwezige niveaus?*
- *Wat is de relatie tussen de aanwezige niveaus en de omgeving?*
- *Wat is de aard, kwaliteit, oriëntatie en informatiewaarde van de aanwezige niveaus?*
- *Tot welke diepte manifesteren de mogelijk aanwezige relevante archeologische niveaus zich ter hoogte van het projectgebied?*
- *Zijn er restanten van de gracht waargenomen zoals zichtbaar op de ferrariskaart?*
- *Zijn er restanten van de tuinzones waargenomen zoals zichtbaar op de kaart van Ferraris*
- *Welke impact zullen de geplande werken hebben op de eventueel aanwezige relevante archeologische niveaus?*

4.5 Onderzoeksstrategie en -methodes

Binnen het verslag van resultaten en bovenstaand gemotiveerd advies werd aangetoond dat het potentieel op waardevolle kenniswinst verantwoord is. Volgens §5.2 van de Code van de Goede Praktijk is verder onderzoek dan ook aangewezen, indien een behoud in situ niet mogelijk is. Op basis van de impactbepaling in het Verslag van Resultaten is een bewaring in situ niet mogelijk.

Verdere maatregelen inzake archeologisch onderzoek worden dan ook -conform de Code van de Goede Praktijk- als volgt voorgesteld.

Er werd een totaal gebied afgebakend van ca. 150,57 m². Deze afbakening is gebeurd op basis van de diepte en de omvang (qua oppervlakte) van de geplande werken.

Hoewel dit tijdens de fase van het bureauonderzoek niet kan bepaald worden, zal er rekening moeten gehouden worden met het aanleggen op verschillende niveaus/vlakken.

Van alle lagen, sporen en structuren waarvan natuurwetenschappelijk onderzoek relevante informatie over de vindplaats(en) kan opleveren worden stalen genomen op de wijze beschreven in de Code van Goede Praktijk “Hoofdstuk 20: natuurwetenschappelijk onderzoek bij opgravingen”. Wat betreft de strategie voor conservatie moeten de voorschriften van de Code van Goede Praktijk (“20.4 Conservatie” en “Deel 4: Conservatie en langdurige bewaring van archeologische ensembles”) in acht genomen worden.

4.6 Onderzoekstechnieken

Voorafgaand aan het afgraven van de onderzoekzone dient deze nauwgezet met een GPS-toestel op het plangebied uitgezet te worden. Het afgraven van deze zone gebeurt met een minigraver, voorzien van rupsbanden en een tandeloze graafbak. Er wordt machinaal afgegraven tot de diepte van het archeologisch niveau — de diepte waarop archeologische sporen zichtbaar worden. Deze diepte wordt bepaald door de archeologen die de kraan bij het afgraven van het terrein begeleiden.

Dit begeleidend team omvat minstens de veldwerkleider en/of een assistent-archeoloog. Tijdens of na de aanleg van het archeologisch vlak dient het volledige vlak te worden opgeschoond om een goede leesbaarheid van de bodem en de aanwezige sporen en structuren te garanderen en een goede registratie van de sporen te kunnen uitvoeren. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Indien de vondsten zich binnen een ophogingslaag bevinden, mogen ze, na de registratie van het vlak, wel uitgehaald worden vooraleer er verdiept wordt. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

4.6.1 Registratie bodem en stratigrafie

Van elke werkput wordt de lokale stratigrafie in kaart gebracht. De profielen worden dusdanig aangelegd dat er een volledige lengte- en breedtedoorsneden van het terrein bestudeerd kan worden. De doorsnede van het terrein in de lengte gebeurt bij voorkeur a.h.v. een aaneengesloten profiel. Deze profielen worden opgeschoond voor zover de veiligheid en stabiliteit dit toelaten, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), ingetekend op schaal 1:20 en beschreven. Desgewenst worden bijkomende maatregelen genomen om de veiligheid en stabiliteit te verzekeren. Bij elk profiel wordt de absolute hoogte van het maaiveld genomen en op plan aangebracht.

4.6.2 Archeologische niveaus

Er is een reële verwachting tot het aantreffen van meerdere archeologische niveaus op het terrein. Hierbij dient elk niveau apart opgegraven te worden. Wanneer archeologisch relevante sporen worden aangetroffen, worden deze gedocumenteerd volgens de methoden opgelegd in de Code Goede Praktijk. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er kan pas verdiept worden naar een volgend archeologisch niveau als het vorige volledig werd afgewerkt.

Indien de gracht/wal aangesneden wordt, is het belangrijk de diepte hiervan te kunnen inschatten. Gezien de maximale verstoringsdiepte 1.75 meter bedraagt kan er, rekening houdende met een buffer van 40cm tot ca. 2.15m diepte onderzocht worden. Indien de onderzijde van de gracht/wal niet bereikt werd, dient deze onderzocht te worden door middel van boringen, dwars op deze gracht met een tussenafstand van 0.5 meter tussen elke boring. Op deze manier kan een profiel geregistreerd worden van het verloop hiervan. Deze lijn wordt geplaatst op de breedte van de gracht. Indien omwille van het beperkte oppervlak deze breedte niet kan achterhaald worden in de werkput, dient in kruisverband geboord te worden, dit wil zeggen, zowel op de breedtelijn als de lengtelijn.

4.6.3 Spoorregistratie

Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is. Omvangrijke sporen worden slechts gecoupeerd of in

diepteniveaus opgegraven tot op het volgende vlak, en pas verder gecoupeerd of in diepteniveaus opgegraven na het aanleggen en registreren van dat volgende vlak. Bij het aanleggen van diepere opgravingsvlakken worden geen sporen uit het hoger liggende vlak ongedocumenteerd weggegraven. Gebouwde archeologische structuren worden niet uitgebroken tenzij dit noodzakelijk is voor het verder onderzoek.

4.6.4 Vondsten

Vondsten worden gescheiden ingezameld per spoor en per vondstcategorie. Bij het met de hand inzamelen van vondsten wordt compleetheid nagestreefd. Een uitzondering op de regel dat alle vondsten worden ingezameld, met name door het niet inzamelen of selectief inzamelen van bepaalde vondsten of vondstcategorieën, kan gemaakt worden op basis van de vondstendensiteit of -aard, en de vraagstellingen uit de bekrachtigde archeologienota, de bekrachtigde nota, de toelating, of de voorwaarden bij deze drie. Ingezamelde vondsten worden nooit op het terrein achtergelaten.

4.7 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk. Indien door omstandigheden toch wordt afgeweken van de Code Goede Praktijk, dient dit gemotiveerd te worden in het archeologierapport en het eindverslag van de opgraving.

4.8 Staalnames en wetenschappelijk onderzoek

Het inzamelen van stalen beantwoordt aan de generieke bepalingen opgenomen in de code van Goede Praktijk v4.0 hoofdstuk 20. Bijzondere aandacht gaat naar stalen die aangewend kunnen worden voor natuurwetenschappelijke datering, zoals C14 op organische materialen als houtskool of menselijk en/of dierlijk botmateriaal die zich in situ bevinden en waarvan de kans reëel is dat zij zich niet intrusief of residueel in de context bevinden. Bij voorkeur worden van een structuur meerdere stalen genomen omdat een reeks dateringen een betere kans biedt op een goede interpretatie van de gegevens. Wanneer contexten aangetroffen worden waarin microscopische organische resten kunnen bewaard zijn, worden pollenstalen genomen met het oog op de reconstructie van het landschap en wordt alles in het werk gesteld om ook stalen in te zamelen die tot een datering kunnen leiden van de bemonsterde context. De stalen die genomen worden in het kader van natuurwetenschappelijk onderzoek worden vooraf gewaardeerd.

- Indien de gracht/wal wordt aangetroffen, 1 pollenbak over de volledige sequentie.
- 2 VH waardering hout
- 3 VH waardering pollenstalen
- 2 VH waardering macroresten
- 2 VH waardering C-14

Op basis van de resultaten van deze waardering wordt een analyseprogramma opgemaakt van de stalen die relevant zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen:

- 1 datering dendrochronologie
- 3 VH analyse pollenstalen
- 1 VH analyse macroresten
- 1 VH C14 datering

4.9 Conservatie

- 5 VH aardewerk
- 5 VH glas
- 2 VH metaal

4.10 Kostenraming en geschatte tijdsduur

Het terreinwerk (ca. 150,57 m²) wordt geschat op een 5-tal werkdagen, uitgevoerd door een ervaren team. De kostprijs hiervoor wordt geschat op €8.500. Voor de verwerking en rapportage worden 10 werkdagen voorzien (geschatte kostprijs €4000). Voor de uitvoering van het archeologisch onderzoek worden onder auspiciën van een erkend archeoloog minimum 1 veldwerkleider en 2 assistent – archeologen voorzien bijgestaan door een fysisch antropoloog. De verwerking dient te gebeuren door de veldwerkleider of een assistent-archeoloog. De veldwerkleider dient een minimum aan 140 dagen opgravingservaring op sites in stedelijke context met complexe stratigrafie. De assistent-archeologen dienen te voldoen aan 120 dagen opgravingservaring waarvan 50 op sites in stedelijke context met complexe stratigrafie. Wanneer de veldwerkleider tijdens het onderzoek echter van oordeel is dat op basis van de verzamelde gegevens nood is aan bijstand door of advies van een bodemkundige, een natuurwetenschapper, geofysicus, conservator, een materiaal- of periodedeskundige, dienen deze bij het onderzoek betrokken te worden.

De bovenstaande kostenraming met betrekking tot het veldwerk en rapportage omvat voorbereiding (melding start onderzoek, startoverleg), administratie, landmeting, archeologische registratie,

dataverwerking, vondstenverwerking en rapportage. Expliciet niet inbegrepen zijn de werfvoorzieningen (keet, toilet, container, afsluiting, etc.) en het graafwerk.

Post **conservatie** wordt vastgelegd op maximaal 1.000 euro.

Post **natuurwetenschappelijk onderzoek** wordt geraamd op 25% van de totale kostprijs.

4.11 Bewaring vondsten

Het volledige archeologisch ensemble, bestaande uit de verzamelde data, archeologienota, nota en vondsten, zijn eigendom van de initiatiefnemer en dient als één geheel bewaard te worden, in goede staat behouden te worden en beschikbaar te blijven voor wetenschappelijk onderzoek (cf. art. 5.2.1 uit het Onroerend Erfgoeddecreet). Hiervoor kan de zakelijkrechthouder afstand doen van het archeologisch ensemble en dit toevertrouwen aan een erkend onroerend erfgoeddepot.

Indien de initiatiefnemer afstand wenst te doen van het archeologisch ensemble, wordt in de eerste plaats contact opgenomen met een erkend onroerend erfgoed depot. Indien het depot niet bij machte is om het archeologisch ensemble in bewaring te nemen, dient een ander depot gezocht te worden of kan een afspraak gemaakt worden met het uitvoerend bedrijf voor een goede opslag. Een kopie van het digitale archief blijft steeds bewaard binnen het uitvoerende bedrijf.

4.12 Bijkomende noodzaak aan het opgravingsteam

Het onderzoek kan enkel uitgevoerd worden door of onder de autoriteit van een erkende archeoloog. Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk (CGP hoofdstuk 17) kan, buiten het opgravingsteam ook beroep gedaan worden op volgende actoren: conservator, natuurwetenschapper, materiaaldeskundige en fysisch antropoloog. Indien – overeenkomstig de CGP, de interventie van deze actoren vereist is tijdens het veldwerk, het assessment of de verwerking, wordt de hulp van deze externe specialisten ingeroepen. Voor de rapportage wordt minstens de leidinggevende archeoloog en 1 assistent archeoloog ingezet.

4.13 Randvoorwaarden

Het voorgaande beschreven verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem dient enkel uitgevoerd te worden indien de voorgenomen ingrepen ook daadwerkelijk zullen plaatsvinden. Indien

voor bepaalde zones de werken niet worden uitgevoerd dient het vervolgonderzoek niet plaats te vinden en kunnen de aanwezige sporen en restanten in situ bewaard blijven.

Bepaalde werkzaamheden van de aannemer zijn mogelijk en zelfs noodzakelijk om een volgende stap in het archeologisch onderzoek mogelijk te maken. Het gaat dan voornamelijk over maatregelen inzake stabiliteit en bronbemaling. Het terrein wordt gekenmerkt door een hoge grondwaterstand. Een week voor de werken wordt bekeken of er eventueel bronbemaling nodig is om de werken uit te voeren (afhankelijk van de grondwaterstand).